

Grafika „Szkody wywołane sztormem w 1675 roku”

NUMER INWENTARZA:

CMM/SM/3351

TYTUŁ:

Grafika „Szkody wywołane sztormem w 1675 roku”

AUTOR:

autor (rytownik): nieznanym; autor wzoru: Romeyn de Hooghe (1645-1708), wydawca: Matthäus Merian Młodszy (1621-1687)

CZAS POWSTANIA:

1675-1682

WYSOKOŚĆ:

29 cm

SZEROKOŚĆ:

18,5 cm

NAPISY:

wzdłuż górnych krawędzi poszczególnych scen: „Durchbruch deß Dammes auff dem Helder in Hollandt.”, „Durchbruch deß Dammes bey der Statt Hoorn.”, „Durchbruch deß Dammes zwischen Amsterdam, v. Haerlem.”, „Beider seids Durchbrochene Dämen bey Müyderberg”. Dolna scena, prawy dół: „Aüs Bruch der Dämme, den 4. 5. Novb. d. 1675”.

WŁAŚCICIEL:

Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku

SŁOWA KLUCZOWE:

grafika, morze, tama, grobla, wał, katastrofa, sztorm, powódź, widoki Holandii

MIEJSCE POWSTANIA:

Frankfurt nad Menem

MIEJSCE POZYSKANIA:

Gdańsk

MATERIAŁ:

papier

TECHNIKA:

miedzioryt

DZIAŁ:

Sztuki Marynistycznej

LOKALIZACJA:

magazyn

OPIS:

Grafika ilustruje zniszczenia powstałe na skutek przerwania wałów przeciwpowodziowych w czterech różnych miejscach w północnej Holandii, spowodowane przez sztorm szalejący u wybrzeży tego kraju w nocy z 4 na 5 listopada 1675 r., który wywołał powódź, zwaną II Powodzią Wszystkich Świętych (II Allerheiligenvloed). W wyniku podniesienia poziomu morza i spiętrzenia wód w Cieśninie Marsdiep pękł wał przeciwpowodziowy przy mieście Den Helder, bardzo ważnym ośrodku żeglugi handlowej w XVII w., zmiatając z powierzchni ziemi przyległą wieś Huisduinen. Woda przerwała również tamę w pobliżu miasta Horn, które dziś jest niewielkim miastem rybackim, ale

w czasach tzw. holenderskiej złotej ery było potężnym portem handlowym konkurującym z samym Amsterdamem – zalane zostały wówczas spore obszary ziemi aż po Medemblik, cała okolica przypominała otwarte morze. Nieopodal Muiderbergu, gdzie Francuzi rozkopali ziemię pod budowę robót wojskowych, tama pękła w kilku miejscach. Między Amsterdamem i Haarlemem fala powodziowa uszkodziła groblę Spaarndammerdijk (biegnącą między rzekami Amstel i Spaarne), w wyniku czego powstał otwór o szerokości około 140 metrów i głębokości 10 metrów, a naprawa trwała do marca 1676 r. Kompozycja grafiki jest złożona z czterech odrębnych przedstawień, umieszczonych jedno pod drugim, z czego dwa pierwsze są o niemal 1/3 niższe w porównaniu do dolnych. Dwie górne sceny ukazują przerwanie wałów ochronnych oglądane od strony lądu. Na pierwszej wał przy mieście Van Helder został całkowicie zniszczony, zalana okolica przypomina otwarte morze, ze statkami rzuconymi na skały i pozostałości tamy. Budynek miasta z młynem i kościołem, przedstawione w głębi z prawej strony, zanurzone są w wodzie po same dachy. Na pierwszym planie, na prawo widać łódź ratunkową wypełnioną ludźmi, z trzema osobami wciąganych przez burtę z odmętów toni. W pobliżu, kolejni ludzie wyczekują w panice pomocy, trzymając się kurczowo dachu domu, wystającego ponad poziom wody. Druga scena ukazuje tamę przy mieście Horn w chwili, gdy przerywa ją woda – na wale widać uciekających w popłochu pieszych i jeźdźców oraz dwie łodzie żaglowe rzucone tu przez fale. Morze wdziera się na ląd, zalewając miasto z wysokimi wieżami kościelnymi przedstawione w oddali oraz osadę z kilkoma chatami i przewróconym już młynem, na pierwszym planie z prawej strony. Przy osadzie grupka osób wraz ze zwierzętami ucieka w poszukiwaniu schronienia. Dwie dolne sceny przedstawiają kolejno przerwanie grobli Spaarndammerdijk między Amsterdamem i Haarlemem oraz tamy przy Muiderbergu od strony nacierającej wody. Obie skomponowane są analogicznie – główny trzon kompozycyjny stanowią wały z uciekającymi w panice ludźmi wraz z dobytkiem i zwierzętami hodowlanymi, ukazane nieco od góry i biegnące po skosie od lewego dolnego naroża w głąb, ku prawej krawędzi. Prawą stronę zajmują wzburzone fale, które przelewają się na drugą stronę, przez uszkodzone w partii środkowej tamy. W oddali, po lewej stronie rozciąga się rozległa równina, zalana wodą aż po dachy domów, dodatkowo, z tonącym tu i ówdzie bydłem oraz dwoma łódkami płynącymi po zatopionych polach na ostatnim przedstawieniu. Miedzioryt powstał na potrzeby renomowanej oficyny wydawniczej założonej we Frankfurcie nad Menem przez Matthäusa Meriana Starszego, przejętej przez syna Matthäusa Meriana Młodsze po śmierci ojca. Odbitki graficzne zostały opublikowane po raz pierwszy w 1682 roku, w jedenastym z ponad dwudziestu tomów słynnego „Theatrum Europaeum” – dzieła uznawanego za jedną z najważniejszych publikacji topograficznych XVII w., wydawanego przez wspomnianą oficynę Meriana. W 2 poł. XVIII w. inny już wydawca, Philipp Heinrich Hutter, w oparciu o siedemnastowieczną kronikę historyczną Johanna Ludwiga Gottfrieda oraz na podstawie „Theatrum Europaeum” stworzył tzw. „Gottfrieds fortgesetzte historische Chronick oder Beschreibung der merckwürdigsten Geschichte...”, publikację stanowiącą kontynuacją dawnej kroniki Gottfrieda, uzupełnioną o nowe fakty historyczne, w której jako ilustracje zamieścił wybrane przez siebie dawne grafiki z „Theatrum...”. Odbitki opisywanego tu miedziorytu Meriana (z przerwaniami holenderskich tam podczas powodzi w 1675 r.) zostały wykorzystane na potrzeby trzeciej części kroniki („Gottfrieds fortgesetzte historische Chronick...”) z 1759 roku, w której posłużyły jako piętnasta spośród czterdziestu pięciu ilustracji. Grafiki wykonywane w XVII i XVIII wieku dla znanych niemieckich wydawców, ilustrujące konkretne miejsca na świecie i przeznaczone do rozmaitych publikacji topograficznych, nierzadko stanowią mniej lub bardziej dokładne powtórzenia wcześniejszych grafik innych autorów. Siłą rzeczy, wydawcy i edytorzy serii ukazujących widoki z różnych części Europy większości przedstawianych miejsc nie widzieli osobiście. Poza tym, w dawnych wiekach kopiowanie poszczególnych rozwiązań kompozycyjnych, a nawet całych scen było powszechną praktyką. Poszczególne sceny na omawianym miedziorycie zostały skopiowane z przedstawień holenderskiego artysty Romeyna de Hooghe, zamieszczonych na ulotce poświęconej rozmaitym katastrofom – naturalnym i uczynionym ludzką ręką – jakie wydarzyły się w Niderlandach w latach 1672-1675. Ulotkę ilustruje akwaforta autorstwa de Hooghe złożona z dziewięciu odrębnych scen, z czego cztery stanowią interesujące nas przedstawienia. Kompozycje twórcy holenderskiego cechują się jednak znacznie wyższym poziomem artystycznym oraz większym dynamizmem. Posiadają głębię przestrzenną i swobodę kresek, czego nie można powiedzieć o miedziorycie frankfurckim. Mimo wszystko, poszczególne sceny oraz ich rozwiązania kompozycyjne zostały na rycinie z oficyny Meriana wiernie odwzorowane. [Zuzanna Mikołajek-Kiełb]

NARODOWE
MUZEUM
MORSKIE
w Gdańsku

WIRTUALNE
MUZEUM
MORSKIE

Copyright © 2016 Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku. Niektóre prawa zastrzeżone

KONSERWACJA
I REWITALIZACJA
DZIEDZICTWA
KULTUROWEGO

Ministerstwo
Kultur
i Dziedzictwa
Narodowego.

Projekt Centrum Konserwacji Wraków Statków wraz z Magazynem Studyjnym w Tczewie - budowa infrastruktury kultury Narodowego Muzeum Morskiego w Gdańsku.

WSPARCIE UDZIELONE Z FUNDUSZY NORWESKICH I FUNDUSZY EOG, POCHODZĄCYCH Z ISLANDII, LIECHTENSTEINU I NORWEGII, ORAZ ŚRODKÓW KRAJOWYCH.

[POLITYKA PRYWATNOŚCI](#)